

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

THIRRING Gusztáv

Magyar László a magyar köztudatban. Valóság és fantázia

Eredeti közlés/Original publication:

A Földgömb, 1937, 8. évf., 7. szám, 250-252. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.175

Dátum/Date: 2013. január 30. /January 30.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

Thirring Gusztáv: Magyar László a magyar köztudatban.

Valóság és fantázia, *AHU MATT*, 2012, **pp. 1–5. old.**, No. 000.000.175,

<http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Magyarországi közkönyvtárak

Kulcsszavak/Key words

Magyar Afrika–kutatás, Magyar László életének és tevékenységének a kutatása, Magyar László élettörténet népszerűsége, tévedések és hamisítások Magyar László életével és tevékenységével kapcsolatban, adalékok Magyar László recepciójának feltárásához,

Hungarian African studies, investigation into the life and activity of Ladislaus Magyar, popularity of the life story by Ladislaus Magyar, errors and falsifications about the life story and activity of Ladislaus Magyar, contributions to the reception of Magyar's life–work

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MAGYAR LÁSZLÓ A MAGYAR KÖZTUDATBAN

Valóság és fantázia

Thirring Gusztáv dr.

Tizennégy hónap híjján 120 éve, hogy *Magyar László*, a hírneves Afrika-kutató megszületett. Nevét a hír gyorsan szárnyaira kapta. Kevés magyar életfolyása hasonlított annyira az üstökös pályájához, mint Magyar Lászlóé. Hirtelenül tűnt fel, rövid ideig ragyogott a Földrajz egén, majd elhalványult a fénye s végül a feledés homályában eltűnt.

Magyar László a múlt század második felében a magyar tudományos élet kimagasló, sokat emlegetett alakja volt. Mint első magyar földrajzi kutatót nagy népszerűség övezte s népszerűségét fokozta az a homály, mely származását, életének és utazásainak nagy részét borította. Amióta 24 éves korában hazájától végleg búcsút vett, senki sem látta őt, még arcképét sem bírjuk, szülőháza ismeretlen maradt, távoli sírját senki sem kereshette fel, utazásainak nagy részéről is csak nagyon hiányos közlések kerültek hazánkba: mind ez a titokzatosság és regényesség nimbuszával övezte alakját, – nem csoda, hogy éppen ezért a fiatalság kedvencévé, mondhatjuk eszményképévé vált, kiért minden valamire való középiskolai tanuló lelkesedett, kit utánozni, követni óhajtott.

Nagyon természetes, hogy az a homály, melybe Magyar László származása, ifjúkora, kalandos élete borult, a csapongó fantáziának bő alkalmat adott arra, hogy alakját kiszínezzé, oly tulajdonságokkal felruházza s oly cselekedeteket tulajdonítson neki, melyek teljesen távol álltak tőle. Így sok téves s valótlan adat, sok fantasztikus, sőt badar állítás került nevével kapcsolatban forgalomba, s ezeket egyik író a másiktól habozás és kritika nélkül átvette, tovább terjesztette, sőt nagyobb érdekesség kedvéért még meg is toldotta újabb részletekkel. A bátor utazót egyrészt szinte kalandor képében szerepeltették, másrészt ifjúsági olvasmányok kalandos hőségévé formálták át.

Érthető, hogy a magyar közönség nem közönséges érdeklődéssel fogadta azt a hírt, hogy Magyar László egy afrikai fekete fejedelem családjába beházasodott s majdan trónörököst adand Bihé népének. Magyar László maga a leveleiben bő hírt adott családi életéről, de megírta azt is, hogy öt gyermeke közül csak kettő maradt életben. A *Pester Lloyd* 1856-ban¹ mégis azt a fantasztikus hírt bocsátotta világgá, hogy Magyar Lászlónak több feleségétől ötvennél több gyermeke van – olyan állítás, melynek semmiféle bizonyítéka sehol sem fedezhető fel – s ezt a képtelen hírt kritika nélkül átvette nemcsak

¹ *Pester Lloyd* 1856, 84. szám.

1867-ben a Wurzbach-féle nagy biográfiai lexikon,² de másfél évtizeddel később a Somogyi-féle *Magyar Lexikon*³ is, melynek pedig módjában (sőt kötelessége) lett volna meggyőződni arról, hogy ez abszurdhíresztelésnek van-e valami alapja? De a *Pester Lloyd* forrásából más téves híresztelések is terjedtek szét. Ez a lap bocsátotta világgá azt a minden alapot nélkülöző hírt is, hogy Magyar Lászlót Afrikában Ingomegónak nevezték, – „amely név jelentőségét senki sem ismerte”, – (persze nem is ismerhette, hiszen ez a név minden valószínűség szerint az újságíró agyában fogamzott meg) s hogy ily alaptalan híresztelések mennyire találnak hitelt s mily nehezen küszöbölhetők ki, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 38 évvel később egy tudományos társulat évkönyvében újra feléledt az Ingomegó név – az ötven gyermekkel együtt!⁴

Magyar László fejedelmi rokonsága is hálás mezeje volt a fantáziának. Nem volt elég a fejedelmi vő, királyt is kellett belőle csinálni. Még a tiszteletre méltó Galgóczy Károly is, ki az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Emlékkönyvében⁵ Magyar László atyjának, Magyar Imrének, a kiváló gazdának életrajzát adta közre, oly fantasztikus híreket közölt Magyarrról, melyeknek eredetét el sem lehet képzelni. Így többek közt azt írja (96. l.), hogy Magyar László „a bengáli király leányát vette nőül s ez úton királyságra emelkedett”, de 1864-ben „az afrikai vad népek által megöletett”. Ezzel szemben Grossschmidt Gábor, aki ismételtén írt Magyarrról, 1894-ben még Magyar haláláról sem tudott.

Ugyancsak a *Pester Lloyd* 1856. évi cikke tekinthető ama közlések forrásául, melyek Magyar László utazásaival kapcsolatban egy belafrikai „titokzatos tórol” regélnek, melynek klímája oly egészségtelen, hogy Magyar már 35 éves korában aggastyán benyomását tette. Ezt a hírt ugyanily formában átvette Wurzbach biográfiai lexikona⁶ is, de kicifrázva és elferdítve a Somogyi-féle Magyar Lexikont. A lelkiismeretlen írói munka elrettentő példaként ide iktatjuk azokat a sorokat, melyekben a cikk megnevezetlen írója Magyar Lászlónak ezen „titokzatos taváról” megemlékezik:

„Afrika belsejét részletesen tárgyalja, különösen azon *titokzatos tavat*, mely Afrika közepén a síkságon roppant nagy helyen elterül. A tó, mint ő írja, a legmeglepőbb és legidegenszerűbb buja növényzettel van fedve; sok folyó ömlik ki belőle, különböző irányban és *a víz reá mint európaira* oly kedvezőtlen, hogy ámbár csak 35 éves, de már egészen öreg és öregnek néz ki. Magyar az egyenlítőől délre *a nyugati parton fekvő nagy tavon sokkal tovább haladt előre*, mint bármely már híres elődje, például Livingstone vagy Paillard.”⁷

² Constantin Wurzbach: *Biographisches Lexikon*, 16. kötet, 275. lap.

³ *Magyar Lexikon*, 11. kötet, 583–585 lap.

⁴ Grossschmidt Gábor: Magyar László, *Bácska*, 1889. 4. sz. és *Bács-Bodrog vármegye történelmi társulatának Évkönyve 1894-ről*, 123–126. lap.

⁵ V. füzet, 81–87. lap.

⁶ Idézett munka 16. kötet, 275. lap.

⁷ *Magyar Lexikon*, 11. kötet, Magyar László címszó alatt.

Szükségtelen említenem, hogy mind e badarságból semmi sem igaz, Magyar ilyesmit soha és sehol sem írt, azon tavakat, melyeken Livingstone járt, sohasem látta, Paillard nevű utazó pedig Délafrikának azon vidékén egyáltalában nem járt.

Azok az írók, kik újabban foglalkoztak Magyar László utazásaival, már óvatosabbak voltak s tartózkodtak efféle értelmetlen híreknek tovább adásától. Ellenben elkövették azt a hibát, hogy Magyar László élete ismeretlen éveinek utazásai kevéssé ismert részleteinek leírásában *fantáziájuk csapongásának* szabad teret engedtek, más szóval: költött eseményekkel töltötték be az életrajzban mutatkozó hézagokat. Ezt hibáztatjuk különösen Bánfi János ifjúsági könyvében⁸, aki Magyar László egész fiatalságát *saját elképzelése szerint*, – de, mint kutatásaim kiderítették, – a valóságnak semmiképpen meg nem felelően rajzolta meg s életének utolsó éveiről is oly leírást adott, mely a fantázia szüleményénél egyébnek nem nevezhető.

A valóság és a kitalálás közötti határ ily esetben annyira elmosódhatik, hogy egyiket a másiktól megkülönböztetni alig lehet. Bendefy-Benda László, aki Magyar László munkáinak kivonatos közzébocsátásával⁹ elismerésre méltó munkát végzett, szintén belesett abba a hibába, hogy könyvébe átvett Bánfi ifjúsági irataiból oly részleteket (211–215. lap), melyeket tisztán a fantázia diktált írójának tollába, ami annál inkább sajnálatos, mivel ezek az egyébként komoly munka többi részei iránti bizalmat is megingathatják.

Nézetem szerint még ifjúsági iratban sem volna szabad a hőst teljesen önkényes beállításban bemutatni. Ezzel elhomályosul alakjának jellegzetes eredetisége s az élő ember helyébe költött alak lép. Magyar László alakjának ős természete nem tűri a költött sallangokat. Életének mozgalmassága nem szorul mesterséges felcicomázásra. Azzal tesszük emlékének a legnagyobb szolgálatot; ha kiszabadítjuk az alakja köré font sallangok szövedékéből és olyannak rajzoljuk, aminő tényleg volt: erényeivel és hibáival együtt. *A magyar köztudatban éljen Magyar László alakja a maga igazi mivoltában, mint merész kutató és önfeláldozó magyar hazafi.*

Ezt a célt szolgálja e sorok írójának az a könyve, mely *Magyar László élete és tudományos működése* címen ez év őszén fog megjelenni és amely Magyar László életének hű leírását és tudományos működésének pártatlan méltatását kívánja adni. Ez a munka földrajzi irodalmunk régi mulasztását kívánja jóvátenni, amikor a már félig elfelejtett Magyar László emlékét feleleveníti és ezzel egyben a hazai felfedezések történetéhez kritikai adalékkal hozzájárul.

⁸ *Magyar László utazásai és kalandjai. Az érettebb ifjúság számára*, Budapest, 1892.

⁹ *Magyar László: 15 év Délafrikában*, Budapest, 1934.